

Εικαστικά

Γράφει η ΜΑΡΙΑ ΜΑΡΑΓΚΟΥ

Οι εκθέσεις των επιμελητών Μαρίας Τσαντσάνογλου, Catherine David και Jan-Eric Lundstrom

Ο Μισέλ Φουκό και η Μπιενάλε Θεσσαλονίκης

Τρεις κύριοι επιμελητές, οι **Μαρία Τσαντσάνογλου, Catherine David, Jan-Eric Lundstrom** και πάνω από 200 καλλιπείς δουλέψαν για τις κεντρικές και παράλληλες εκθέσεις-εκδηλώσεις της Μπιενάλε Θεσσαλονίκης, στο ζήτημα της «Ετεροτοπίας» - τίτλος της διοργάνωσης, δάνειο και αναφορά στο κείμενο του 1969 του Μισέλ Φουκό, «Περί Άλλων Χωρών-Ετεροτοπίας».

Ζήτημα διαχρονικό, ως προς τα χρόνια του μοντερνισμού, και επίκαιρο αφού η συνθήκη ανάμεσα στο ταυτό και το έτερο παραμένει εν ισχύ.

Να θυμίσουμε ότι μια από τις εκπληκτικότερες εκθέσεις σε διεθνές επίπεδο παραμένει εκείνη του Jean Clair του 1995 με τον τίτλο «Ταυτοπίες-Ετεροτοπίες», που συμπίπτει με την καθολική έξοδο ταμικών αρχείων σε επίπεδο δυσμορφιών και ψυχικών παραμορφώσεων, στο μουσείο.

Στη Θεσσαλονίκη, οι τρεις εκθέσεις των επιμελητών οργανώθηκαν ως προς αντίστοιχα κεφάλαια του κειμένου, ως εξής: **Ετεροτοπίες Διαρρέσεις-Διαρροές** (Από εδώ και από αλλού) της Catherine David, **Ετεροτοπίες. Η κοινωνία πρέπει να προστατευτεί** του Jan-Eric Lundstrom και **Ετεροτοπίες. Τηρητές Άλλων Τόπων** της Μαρίας Τσαντσάνογλου.

Στο ίδιο ζήτημα μετείχαν και μετέχουν με εκθέσεις και εκδηλώσεις και αρκετοί φορείς, μουσεία, εκπαιδευτικά ιδρύματα, Εικαστικό Επιμελητήριο, καλλιτεχνικοί συλλογισμοί, Φεστιβάλ Κινηματογράφου, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου.

Η ίδια η δομή της οργάνωσης, η οποία μπορεί να πει κανείς ότι είναι τεράστια και πραγματικά δικαιολογεί τον τίτλο της Μπιενάλε (σε εξέλιξη), με γεγονότα που ξεκίνησαν τον περασμένο Ιούνιο και συνεχίζονται έως το τέλος Νοεμβρίου, κυλλόμενα και συνεχώς ανανεούμενα. Από αυτή την άποψη, το κομμάτι ξεκίνημα διαβλέπεται σε μια καλά οργανωμένη και σταθερή διοργάνωση στην οποία μετέχει το σύνολο των φορέων της πόλης και ολιγοί κάτοικοι-θεατές.

Οι ίδιες οι εκθέσεις των τριών επιμελητών είναι μάλλον αδύναμες, με καλύτερη του Λουντιστρον στο Τελοςλαίο, πιο αδύναμη της Νιαβιντ και της Τσαντσάνογλου να κρατά την ισορροπία.

Η διεύθυνση της Ντακουμέντα του 1997, η οποία μας είχε ενθουσιάσει στη διοργάνωση του Κάσελ «Politics», επειδή άνοιξε δρόμο στους λιγότερο γνωστούς και καθιερωμένους και εισήγαγε καλλιτέχνες από τον Τρίτο Κόσμο στη Δύση, δίκως διαχωριστικές γραμμές, στη Θεσσαλονίκη μας εξεπλήξε με την προχειρότητα των επιλογών αλλά και το κείμενο της, ένα «κατηγορώ» στα δικά στερεότυπα, (μουσείων αγοράς, εμπόρων-Λούβρου κ.λπ.) αλλά δεν ξεκαθάρισε τις δικές της προθέσεις. Σίγουρα είναι θεση να προμάρ και να επιλέγεις καλλιτέχνες από χώρες που ζουν στο πρόβλημα του πολέμου, της καταπίεσης, του αποκλεισμού από όλα η δική κοινωνία θεωρεί συμβατό, ωστόσο μεταβάλλεται σε ιδεολόγημα αν οι επι-

Έργο του Νίκου Γιοβρόπουλου

Έργο του Lukas Einsee

Έργο του Joachim Koester

Έργο της Maryam Jafri

Έργο του Hicham Benhoud

λογές δεν ταυτίζονται με ισχυρή θέση που υπερσπεύζεται και το μινυμα και την τέχνη.

Καλύτερες οι επιλογές της Τσαντσάνογλου, δίκως να σφραγιστεί ότι και η δική της επεξεργασία υπήρξε ενδελεχής, πρόγραμμα εξάλλου σθεναρό και πρακτικό.

Ανυπόθετα, ο Λουντιστρον, στη δική του απόδοση από τα επόμενα στερεότυπα της κοινωνίας, υπερσπεύζεται καλλιτέχνες με έργο κεντρικό, τους οποίους επιλέγει να μιλήσουν για τους μεθυστικούς, μεταβλητούς και διασφαλιστικούς χώρους. Το ζήτημα του θεατή αναπαράγει-

ται στην άποψη του επιμελητή, ότι το έργο δεν είναι ολόκληρο ή ανταποκρίνεται στο συγκεκριμένο θέμα αλλά, ζώντας στο πλαίσιο μιας θεματικής, μιας εκθέσης μιας Μπιενάλε, διατηρεί τη δική του ολότητα σημασιολογική ή δημιουργώντας τον δικό του χώρο μέσα σ' αυτήν.

Στις αποκαλύψεις της συνάντησης της Θεσσαλονίκης, μένουν, όπως συμβαίνει συνήθως, λίγα έργα που διατίθενται της προδιαγραφής και του πρωτότυπου και του ισχυρού και της ιδέας και της επεξεργασίας της ιδέας και της μετάλλαςξής του σε έργο τέχνης. Είναι οι «Μικροί Άγγελοι» της Sharipova (επιλογή Τσαντσάνογλου), τα «Ενσάρκωσις» του Kallima και τουλάχιστον δέκα καλλιπείς του Λουντιστρον με ισχυρότερο στην ποίησή του τον Έλληνα Νίκο Γιοβρόπουλο.

Στο μεγάλο και ενδιαφέρον πρόγραμμα-οργάνωσης της Μπιενάλε (από συναντήσεις νέων καλλιτεχνών έως εργαστήρια) η πολύ ξεχωριστή και ιδιαίτερη έκθεση ανήκει στο πρόγραμμα παράλληλων γεγονότων. Έχει τον τίτλο «Άλλοι Τόποι», την επιμέλεια του αρχιτέκτονα Απόστολου Καλφόπουλου και εξελίσσεται στο χώρο των Ψυχικών των Αποθνήσκων του Λιμανιού.

Εργάστηκαν εικαστικοί καλλιπείς και αρχιτέκτονες για 10 ετεροτοπίες που εκφράζουν πολλαπλές ιδέες και καταστάσεις, δηλαδή το Στρατόπεδο, το Νοσοκομείο, το Σχολείο, τη Φυλακή, το Νεκροταφείο, τα Λούτρα, το Πάρκο, τον Οίκο Άνοχής, το Γυμναστήριο, το Θέατρο.

Η ομάδα συγκέντρωσε κατ' αρχήν υλικό από αυτούς τους χώρους που βρίσκονται σε μερική ή ολική ακραία, ακολουθώντας ένα ενιαίο διήγημα εργαστήριο που υλοποιήθηκε σε μια από τις πιο ενδιαφέρουσες και ζωικές εκθέσεις με τη φρέσκια δουλειά 10 αρχιτεκτόνων και 10 εικαστικών που πραγματικά εκμεταλλεύτηκαν με τον καλύτερο τρόπο το χώρο.

Ο επιμελητής, νεός βιολογικά και ουσιαστικά, συλλέγει ετεροτοπίες που καταλαμβάνουν διαφορετικές περιοχές στο χώρο και το χρόνο της πόλης και δίνει έμφαση στις εγκάρσιες συνδέσεις των διαφορετικών προσεγγίσεων και των διαφορετικών τοπίων.

Η έκθεση, προτείνεται ως θέαση και όχι περιγραφή. Θα μπορούσε να μιλήσει κανείς για τις εξαιρετικές δουλειές της Βάσως Γκαβασιό, της Ελένης Καμάρη ή του Παύλου Νικολακόπουλου, αδικώντας τους υπόλοιπους 17 συμμετέχοντες. Και επειδή δεν θέλουμε έναν κατάλογο ονομάτων και περιγραφών, εκείνο που ευχόμαστε είναι να δείτε την έκθεση στο Ψυχικό και να νιώσετε καλά ότι υπάρχει σκέψη και τέχνη.

Παράθεω λίγες γραμμές του επιμελητή της έκθεσης ως εισαγωγή στη διάθεσή σας να την επισκεφτείτε αλλά και εισαγωγή στις προθέσεις και τους σίκοι του. Σημειώνει, λοιπόν, ο Καλφόπουλος ότι οι 10 επιμέρους ετεροτοπίες στο χώρο των Ψυχικών, σε συνθήκες βαθιάς κατάμψης για να διατηρούνται φρέσκιες, σίκοι στον σχηματισμό μιας νέας ετεροτοπίας, ίσως μιας μελλοντικής Θεσσαλονίκης της οποίας το μετασχηματιζόμενο τοπίο, ενδεχομένως, της επιτρέπει να αποκαλύψει ξανά την καταστατική της συνθήκη, ως το ελευθερίας των πολιτών της.

Το έργο ενδιαφέρον της Μπιενάλε, η τετραήμερη δράση της Άλφας Παπακωνσταντίνου που προβάλλεται σε μια βιντεοεγκατάσταση μέσα στο νερό, στο Λιμάνι. Επανερχόμαστε, λοιπόν.